

5. Москалець В. П. Релігійна віра як протисуїцидний фактор / В. П. Москалець // Практична психологія та соціальна робота 2009. № 2. С. 71–80.
6. Психологія суїцидальної поведінки : посібник/ Д. В. Лебедєв, О. О. Назаров, О. В. Тімченко та ін. ; за заг. ред. О. В. Тімченка. Харків, 2007. 129 с.
7. Опитувальник суїцидального ризику. URL : <https://psylist.net/praktikum/00297.htm>.
8. O'Connor R. C. Predicting hopelessness and psychological distress: The role of perfectionism and coping / R. C. O'Connor, D. B. O'Connor // Journal of Counseling Psychology. 2003. Vol. 50. P. 362–372.

УДК 331.45+005.934+351.78:349.24
DOI: 10.31733/15-03-2024/2/407-409

Віталій ГРИБАН,
професор кафедри
фізичного виховання
та тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор біологічних наук, професор,
заслужений працівник
народної освіти України,

Володимир МЕЛЬНИКОВ
доцент кафедри педагогіки
Західно-Казахстанського університету
інформаційних технологій
(м. Уральськ, Казахста),
кандидат біологічних наук, доцент

ПРАВОВА ОСНОВА ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Законодавча база з охорони праці в Україні складається із законів України та спеціальних (підзаконних) нормативно-правових актів. До законів належать: Закон України «Про охорону праці» «Кодекс законів про працю України» Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та прийняті відповідно до них нормативно-правові акти. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про охорону праці, застосовуються норми міжнародного договору.

Законодавство України про охорону праці спирається на конституційне право всіх громадян України на належні, безпечні і здорові умови праці, гарантовані статтею 43 Конституції України. Ця ж стаття встановлює також заборону використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах. Стаття 45 Конституції гарантує право всіх працюючих на щотижневий відпочинок та щорічну оплачувану відпустку, а також встановлення скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скорочену тривалість роботи в нічний час.

Інші статті Конституції встановлюють право громадян на соціальний захист, що включає право забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності (ст. 46), охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (ст. 49), право на безпечне для життя і здоров'я довкілля (ст. 50), право знати свої права та обов'язки (ст. 57) й інші загальні права громадян, у тому числі право на охорону праці.

Основоположним документом у галузі охорони праці є Закон України «Про охорону праці» ухвалений Верховною Радою України 14 жовтня 1992 року, з наступними змінами та доповненнями до нього. Цей Закон визначає основні положення щодо реалізації конституційного права працівників на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці. Він визначає соціально-економічні,

організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні та лікувально-профілактичні заходи щодо охорони праці.

Дія Закону «Про охорону праці» розповсюджується на всі заклади, підприємства, організації незалежно від форми власності і діяльності, і на всіх громадян, які працюють у цих організаціях. У ст. 4 цього Закону виписані основні принципи державної політики України в галузі охорони праці.

Важливе значення для захисту життя і здоров'я поліцейських в процесі праці має Закон України «Про Національну поліцію України» від 2 липня 2015 року. Цей Закон визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України. За поліцейськими зберігаються всі права, визначені для громадян України Конституцією та законами України, крім обмежень, встановлених цим та іншими законами України.

Правового регулювання охорони праці здійснюється також Кодексом законів про працю України (далі – КЗпП України). Його затверджено Законом Української РСР від 10 грудня 1971 р. і введено в дію з 1 червня 1972 р. До нього неодноразово вносилися зміни і доповнення. Він регулює трудові відносини всіх працівників, сприяючи ефективності суспільного виробництва і зростанню на цій основі матеріального і культурного рівня життя трудящих, зміцненню трудової дисципліни.

Законодавство про працю встановлює високий рівень умов праці, всебічну охорону трудових прав працівників. Право на працю реалізується укладанням трудового договору. КЗпП передбачає цілу низку правил з охорони праці, які містяться у главі XI, що так і називається «Охорона праці» та розділі «Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю». Норми, що стосуються цих відносин, містяться також у багатьох статтях інших глав КЗпП: «Трудовий договір» «Робочий час» «Час відпочинку» «Праця жінок» «Праця молоді» «Професійні профспілки».

Право громадян на соціальний захист, яке проголошується Конституцією України (ст. 46), зокрема в разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, гарантує Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». Окрім того, Закон створює правове поле, фінансові й організаційні механізми для успішного розв'язання триєдиного завдання:

- a) запобігання нещасним випадкам і професійним захворюванням;
- б) відновлення здоров'я та працездатності потерпілих на виробництві;
- в) компенсації потерпілим матеріальних збитків внаслідок ушкодження здоров'я.

У врегулюванні правовідносин між суб'єктом та об'єктом у процесі трудової діяльності, і зокрема з охорони праці, відіграють значну роль і інші законодавчі акти України. До них належать Основи законодавства України про охорону здоров'я, які регулюють суспільні відносини у цій сфері з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення чинників, які шкідливо впливають на їхнє здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, а також передбачають встановлення єдиних санітарно-гігієнічних вимог до технічного устаткування та технологічних процесів, до будинків та таких об'єктів, що можуть шкідливо впливати на здоров'я людей. Вони встановлюють вимоги щодо проведення обов'язкових медичних оглядів осіб певних категорій, зокрема працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими та небезпечними умовами праці, а також закладають правові основи медико-соціальної експертизи втрати працездатності.

Важливе значення для забезпечення охорони праці має Кодекс цивільного захисту України (далі – КЦЗ України), ухвалений 2 жовтня 2012 р. Це комплексний акт законодавчого органу держави, який регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, та визначає порядок реагування на зазначені ситуації.

Необхідність гігієнічної регламентації небезпечних та шкідливих факторів фізичної, хімічної та біологічної природи, присутніх у середовищі життєдіяльності людини, та їхньої державної реєстрації, а також вимоги до проектування, будівництва, розробки, виготовлення і використання нових засобів виробництва і технологій, гігієнічні вимоги до атмосферного повітря в населених пунктах, повітря у виробничих та інших приміщеннях встановлює Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення України».

Законодавство України про охорону праці за роки незалежності України суттєво оновилося. Значна робота проводиться щодо адаптації українського законодавства з охорони праці до вимог Європейського Союзу.

Наразі фахівці вважають, що діючий Закон «Про охорону праці» не відповідає сучасним вимогам України, містить застарілий та неефективний спосіб державного регулювання безпеки та здоров'я працівників [В.Волков та ін.].

Підготовлений проект нового закону з проблем охорони життя та здоров'я працівників («Про безпеку та здоров'я працівників на роботі»), що розроблений із метою формування нової національної системи запобігання професійним ризикам шляхом впровадження на законодавчому рівні ризикоорієнтованого підходу у сфері організації безпеки та здоров'я працівників та імплементації положень Директиви Ради 89/391/ЄЕС про запровадження заходів, покликаних заохочувати до покращення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі, який опублікований у відповідних виданнях і який активно обговорюється в суспільстві, буде сприяти подальшому покращенню умов праці, підвищенню її безпеки, продуктивності та якості.

УДК 17.022

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/409-410

Вікторія КОРНІЄНКО,
завідувач кафедри
психології та педагогіки,
доктор психологічних наук, доцент

Рута ЮРАВІЧУТЄ,
студентка ННІ права
та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ ЗАЛЕЖНО ВІД УМОВ ПРОЖИВАННЯ

Людські цінності та ціннісні орієнтації завжди були одними з найбільш цікавих об'єктів дослідження філософії, соціології та психології на всіх етапах їх становлення.

Проблему цінностей та ціннісних орієнтацій розглядали у своїх працях такі відомі психологи, як Л. Виготський, В. М'ясищев, С. Рубінштейн, О. М. Леонтьєв, Б. Ананьєв, Л. Божович, Г. Костюк та ін. У межах позитивної психології у США створено новий інструментарій для дослідження цінностей «Цінності в дії» Values in action (VIA), що значно підвищило рівень обґрунтування та розробки критеріїв класифікації ціннісних орієнтацій на основі сучасного стану розвитку наукових знань з цієї теми [2, 5].

Науковець і дослідник М. Рокіч визначив і замінив відмінності між установками та цінностями: цінність характеризує віру в загальну концепцію, що може стосуватися кількох конкретних об'єктів і ситуацій, тоді як установка – це набір переконань, які співвідносяться одне з одним і стосуються об'єкту або ситуації. Відповідно до його концепції, цінність – це стійка віра в фундаментальну перевагу одних цілей або способів існування над іншими, а ціннісна орієнтація, так чи інакше, впливає на всі суспільні явища.

На його думку, людські цінності не надто численні, вони притаманні всім людям, хоча й не в однаковій мірі, і їх можна об'єднати в системи цінностей. Тож М. Рокіч виділяє два класи цінностей:

- термінальні – переконання, які говорять про те, що до певної кінцевої мети індивідуального існування варто прагнути;
- інструментальні – переконання, про певний спосіб дій чи рис особистості, є найбільш доцільними в будь-якій ситуації [4,5].

Також, ми погоджуємося з думкою Узнадзе, що ціннісні орієнтації – це фіксоване ставлення до тих елементів соціальної реальності, які мають високу цінність для особистості. А будь-який об'єкт у психології характеризується не його фізичними властивостями, а порівнянням із задовільними потребами суб'єкта, які визначають